

§ 392

Suurten kaupunkien terveydenhuollon kustannukset vuonna 2013

HEL 2014-009072 T 07 01 03

Päätös

Sosiaali- ja terveyslautakunta päätti merkitä tiedoksi suurten kaupunkien terveydenhuollon asukaskohtaisten kustannusten vertailun vuodelta 2013.

Esittelijä

va. virastopäällikkö
Hannu Juvonen

Lisätiedot

Riitta Simoila, osastopäällikkö, puhelin: 310 42213
riitta.simoila(a)hel.fi
Outi Väistö, erityissuunnittelija, puhelin: 310 42336
outi.vaisto(a)hel.fi

Liitteet

1 Suurten kaupunkien terveydenhuollon kustannukset vuonna 2013

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Suomen Kuntaliiton tekemä suurten kaupunkien terveydenhuollon kustannusvertailu vuodelta 2013 on järjestyksessä kahdeksastoista selvitys. Kustannusvertailussa mukana olevat kunnat ovat Espoo, Helsinki, Jyväskylä, Kouvola, Kuopio, Lahti, Oulu, Pori, Tampere, Turku ja Vantaa. Kotka oli vertailussa mukana vuoteen 2010 saakka, jonka jälkeen sen sijasta vertailuun tuli mukaan Kouvola.

Raportti Suurten kaupunkien terveydenhuollon kustannukset vuonna 2013 on liitteenä numero 1.

Mukana olevien kaupunkien kustannukset on pyritty saamaan vertailukelpoisiksi riippumatta mukana olevan kaupungin sosiaali- ja terveystoimen organisaatioista ja siitä, kuuluvatko tietyt kustannukset sosiaali- vai terveydenhuollon puolelle. Tämän vuoksi vertailuun on otettu mukaan terveydenhuollon kustannusten lisäksi sosiaalihuollosta ympärivuorokautinen hoito (vanhainkodit ja tehostettu palveluasuminen), kotihoito (pois lukien lapsiperheiden kotipalvelu) sekä mielenterveyskuntoutujien asumispalvelut. Tätä kokonaisuutta

vertailussa kutsutaan lisätyksi terveydenhuolloksi. Tässä esitetyt luvut ovat kaikki ns. lisättyä terveydenhuoltoa. Kustannukset on ikävakioitu ja aiempien vuosien kustannukset on deflatoitu Tilastokeskuksen terveystoimen julkisten menojen hintaindeksillä.

Aineisto

Kustannusvertailussa mukana oleva aineisto on jaoteltu perusterveydenhuoltoon ja erikoissairaanhoidon ja näiden ryhmien sisällä edelleen avohoitoon ja ympärivuorokautiseen laitoshoidon.

Perusterveydenhuollon avohoito on jaettu avoterveydenhuoltoon, suun terveydenhuoltoon ja kotihoitoon. Ympärivuorokautinen hoito sisältää terveydenhuollon vuodeosastohoidon sekä sosiaalihoollon ympärivuorokautisen hoidon (vanhainkodit ja tehostettu palveluasuminen). Erikoissairaanhoidon sisältyy Helsingin oma erikoissairaanhoidon, HUS:ltä ostettu ja muu ostopalveluna hankittu somaattinen ja psykiatrinen avohoito ja laitoshoidon. Mielensterveyskuntoutujien asumispalvelut sisältyvät psykiatrian avohoitoon.

Suomen Kuntaliitto on antanut kunnille kustannusten kohdentamisesta yhtenäiset ohjeet ja tarkkuustason voidaan olettaa näin laaja-alaisessa selvityksessä liikkuvan kunkin kaupungin kohdalla 20-30 euron marginaalilla asukaskohtaisissa kokonaiskustannuksissa.

Helsingin aineisto on jaoteltu vuonna 2013 voimassa olleen sosiaali- ja terveystoimen palveluluokituksen mukaan seuraavasti:

Perusterveydenhuolto

Avohoito

Avoterveydenhuolto

Omasta toiminnasta avoterveydenhuollon kustannuksiin on otettu mukaan terveysasemien lääkärin ja hoitajan vastaanotot, neuvolatoiminnat, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, lasten puheterapia, aikuisten ja lasten terveyskeskuspäivystykset, epidemiologinen toiminta ja lääkinnällinen kuntoutus mukaan lukien apuvälineet.

Avoterveydenhuollon ostopalvelut sisältävät mm. seuraavat kustannukset: kotikäyntilääkärit, keskitetyt neuvontapalvelut, Terhokodin avopalvelut, Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön palvelut, huumeongelmaisten erityispalvelut (A-klinikkasäätiön Vinkki, Diakonissalaitos, Hiv-toimintakeskus), Helsingin yliopiston oikeuslääketieteen laitoksen palvelut, lääkinnällisen kuntoutuksen ja

rintamaveteraanien avokuntoutuksen palvelut, ostot Vantaan yritysterveydenhuolloilta, ulkokuntalaskutuksen sekä terveydenhuollon avohoitoon luettavat järjestöjen avustukset.

Avohoidon kustannuksia edelliseen vuoteen verrattuna vähentää ensihoidon siirtyminen sairaanhoitopiiriin järjestettäväksi vuoden 2013 alusta. Kustannusten vähennys avohoidossa oli n. 2,7 milj. euroa.

Kotihoito

Kotihoito sisältää myös yökotihoidon, kotihoidon tukipalvelut, kotihoidon lääkäripalvelut, kotihoidon ostopalvelut ja kotihoidon ulkokuntalaskutuksen.

Suun terveydenhuolto

Suun terveydenhuolto sisältää oman toiminnan, ostopalvelut, palveluseteliosot ja ulkokuntalaskutuksen.

Ympäri vuorokautinen hoito

Terveystoimi

Terveydenhuollon ympärivuorokautinen hoito sisältää oman vuodeosastotoiminnan; akuuttihoiton, päivystyksen ja kuntoutuksen osastot, kotisairaaloiminnan sekä näihin liittyvät ostopalvelut.

Sosiaalitoimi

Sosiaalihuollon ympärivuorokautinen hoito sisältää oman vanhainkotihoidon (laitoshoito) ja tehostetun palveluasumisen sekä tämän toiminnan ostopalvelut. Kuntaliiton vertailussa ovat mukana myös keskiraskaan palveluasumisen kustannukset. Helsingillä ei ole keskiraskasta palveluasumista.

Erikoissairaanhoito

Avohoito

Somaattinen erikoissairaanhoito

Helsingillä omaan somaattiseen erikoissairaanhoitoon avohoitoon kuuluvat sisätautien, geriatrian, neurologian ja fysiatrian poliklinikat, foniatrian toiminta, silmäseula sekä Haartmanin ja Malmi-Marian päivystyspoliklinikat lukuun ottamatta terveyskeskuspäivystyksiä. Oman somaattisen erikoissairaanhoitoon kustannuksista vähennetään asiakasmaksut, jotta kustannukset ovat vertailukelpoisia sairaanhoitopiiriin kustannusten kanssa.

Ostopalveluihin sisältyvät HUS:ltä ostetut somaattisen avohoidon palvelujen kustannukset. Vuoden 2013 kustannuksia lisää ensihoidon siirtyminen sairaanhoitopiiriin järjestettäväksi vuoden 2013 alusta. Kustannusten lisäys tässä kohdin on 8,8 milj. euroa.

Psykiatrinen erikoissairaanhoito

Helsingin oma psykiatrinen avohoito sisältää psykiatrian poliklinikat, psykiatrian päivystyspoliklinikan, päiväsairaanhoidon, asumiskuntoutuksen ja perhehoidon. Myös näistä kustannuksista on vähennetty asiakasmaksut, jotta kustannukset ovat vertailukelpoiset sairaanhoitopiiriin kustannusten kanssa. Lisäksi tässä kohdassa ovat mukana mielenterveyskuntoutujien asumispalvelujen kustannukset.

Ostopalvelut sisältävät psykiatrisen avohoidon ostot HUS:ltä sekä mm. ostot Niemikotisäätiöltä, ulkokuntalaskutuksen, psykiatriaan kuuluvat järjestöjen avustukset sekä psykoterapian ostot.

Laitoshoito

Somaattinen erikoissairaanhoito

Helsingillä ei ole omaa somaattisen erikoissairaanhoidon vuodeosastohoitoa. Tähän kohtaan kuuluvat kustannukset ovat HUS:in tuottamaa vuodeosastohoitoa.

Psykiatrinen erikoissairaanhoito

Helsingin oman akuuttipsykiatrian, kuntoutuspsykiatrian ja psykiatrian päivystyksen vuodeosastojen kustannukset sisältyvät tähän osuuteen vähennettyinä asiakasmaksuilla.

Ostopalvelut ovat HUS:in tuottaman palvelun kustannuksia.

Kustannusten laskenta

Eri toimintojen kustannukset lasketaan poimimalla asiakas- ja potilastietojärjestelmistä käynnit ja hoitopäivät. Tiedot poimitaan ikäryhmittäin. Käyntien ja hoitopäivien määrät kerrotaan toimintavuoden toiminnallisen tilinpäätöksen yksikkökustannuksilla. Sellaisten ostopalvelujen kustannukset, joita ei saada asiakas- tai potilastietojärjestelmistä, lisätään laskentaan manuaalisesti. HUS:in kustannukset saadaan HUS:in tiedoista ja ne täsmätään kuntalaskutuksen summaan.

Väestö

Vertailussa suurten kaupunkien väestö on ikäväkioitu. Perusväestönä on mukana olevien kaupunkien yhteinen väestöpohja. Ikäväkiöinnissa

tiedot on vakioitu tulosten esittämistavan mukaisissa ikäluokissa (0–6-vuotiaat, 7–14-vuotiaat, 15–49-vuotiaat, 50–64-vuotiaat, 65–74-vuotiaat, 75–84-vuotiaat ja yli 85-vuotiaat). Ikävakioiduilla saatetaan eri kaupunkien kustannukset vertailukelpoiksi.

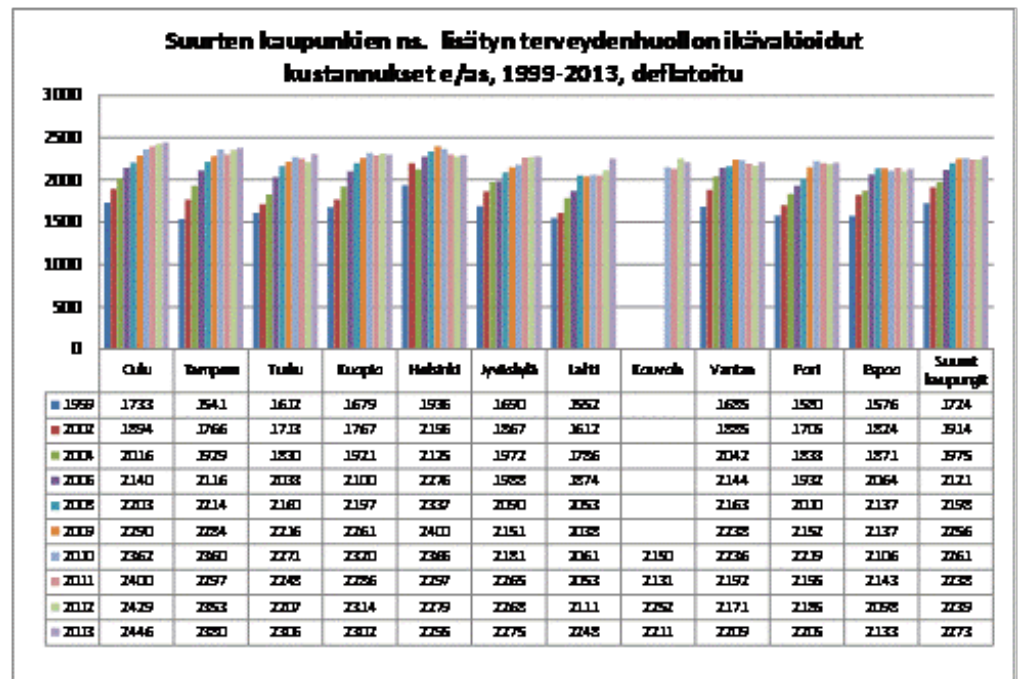
Yli 65-vuotiaiden osuus suurten kaupunkien vuoden 2013 väestöstä vaihtelee Espoon 13,2 %:sta Kouvolan 23,3 %:iin. Myös Oulussa ja Vantaalla yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä oli alle 15 %. Yli 20 %:n osuuksiin pääsivät Kouvolan lisäksi Pori ja Lahti. Suurten kaupunkien väestöstä yli 65-vuotiaiden osuus oli keskimäärin 16,6 %, kun koko maan väestöstä yli 65-vuotiaita oli 19,4 %. Helsingissä osuus oli 16,1 %. Vuonna 2012 se oli 15,8 %.

Vuoden 2013 vertailun tulokset

Vuoden 2013 vertailussa Helsingin kustannukset olivat suurista kaupungeista viidenneksi suurimmat 2 295 euroa/asukas. Vuonna 2012 Helsinki oli neljänneksi kallein. Vertailukaupunkien korkeimmat terveydenhuollon ikävakioidut asukaskohtaiset kustannukset: 2 446 euroa olivat Oulussa. Seuraavina olivat Tampere 2 380 euroa, Turku 2 306 euroa ja Kuopio 2 302 euroa. Pienimmät kustannukset olivat Espoossa 2 133 euroa. Vantaan kustannukset olivat 2209 euroa. Kustannuksiltaan kalleimman ja halvimman kaupungin välinen ero oli 313 euroa/asukas. Ero on hieman pienentynyt edellisestä vuodesta, jolloin ero oli 325 e/asukas.

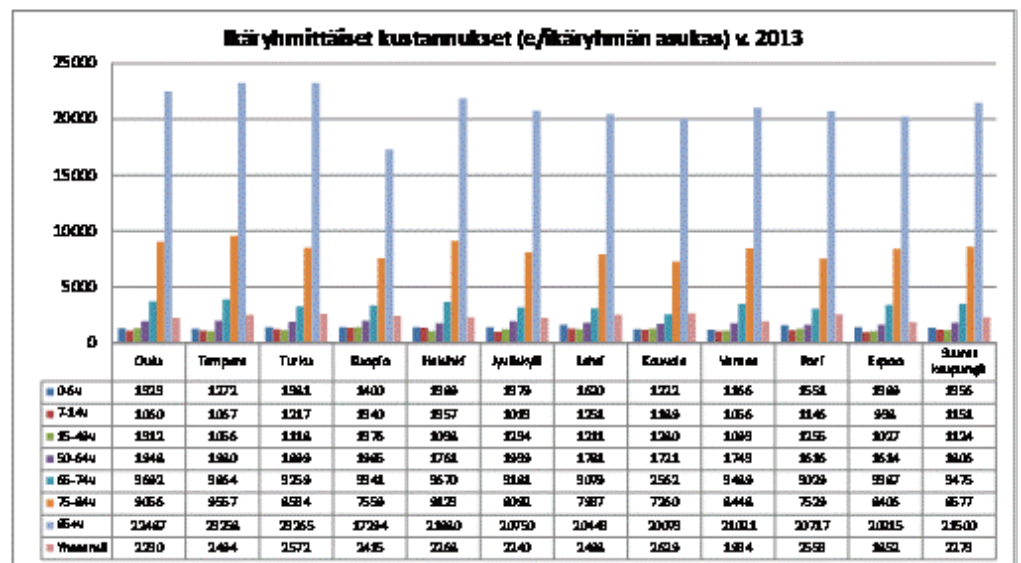
Suomen Kuntaliitto tekee vastaavaa vertailua myös keskisuurista kaupungeista. Pääkaupunkiseutu ei ole suurten ja keskisuurten kaupunkien kustannusvertailussa kärjessä. Tässä vertailussa kustannukset on vakioitu koko maan väestön ikärakenteeseen. Kemin, Varkauden ja Oulun lisätyn terveydenhuollon ikävakioidut kustannukset olivat tämän vertailun suurimmat.

Helsingin tulokset osoittavat, että Helsinki on edennyt strategiansa mukaisesti kohti viiden suurimman kaupungin mediaania. Helsingin asukaskohtaiset ikävakioidut kustannukset ovat olleet suurten kaupunkien korkeimmat vuodesta 1997 vuoteen 2010. Vuonna 2011 kustannukset olivat toiseksi kalleimmat, samansuuruiset Tampereen kanssa, vuonna 2012 Helsingin kustannukset olivat neljänneksi kalleimmat Oulun, Tampereen ja Kuopion jälkeen ja nyt vuoden 2013 vertailussa Helsingin kustannukset olivat viidenneksi kalleimmat.

Kuvio 1: Suurten kaupunkien ns. lisätyn terveydenhuollon ikävakioidut asukaskohtainen kustannus e/asukas v.1999-2013 deflaioituna

Vertailukaupunkien asukaskohtaiset kustannukset olivat vuonna 2013 keskimäärin 3,3 % korkeammat kuin vuonna 2012. Helsingin asukaskohtainen kustannus oli 2,5 % edellistä vuotta korkeampi. Kouvossa asukaskohtainen kustannus oli laskenut 0,1 %. Suurimmat nousut olivat Lahdessa 8,4 % ja Turussa 6,4 %. Kun otetaan huomioon kustannustason nousu, oli Helsingin kustannus 0,7 % edellistä vuotta korkeampi.

Kuvio 2: Suurten kaupunkien ns. lisätyn terveydenhuollon ikäryhmittäinen kustannus e/ikäryhmän asukas vuonna 2013

Helsingin ns. lisätyn terveydenhuollon asukaskohtaiset kustannukset olivat ikäryhmässä 7-14 -vuotiaat vertailukaupunkien korkeimmat tarkasteltaessa eri ikäryhmien kustannuksia suhteessa ikäryhmän suuruuteen. Ikäryhmittäiset kustannukset alkavat selvästi kasvaa 65-vuoden jälkeen ja ovat suurimmat yli 85-vuotiaiden ikäryhmässä. Helsingin kaikkien ikäryhmien (ikävakioimaton) keskimääräinen kustannus oli 2 268 e/asukas, mikä on alle suurten kaupunkien keskiarvon (2 273 e) ja mediaanikustannuksen (2 415 e). Ikävakiomattomat asukaskohtaiset kustannukset ovat korkeimmat Kouvolassa, Porissa ja Turussa, joissa kaupungeissa on myös suhteellisesti eniten yli 65 vuotta täyttäneitä sekä myös yli 85-vuotiaita.

Helsingin kustannukset

Helsingin ns. lisätyn terveydenhuollon kokonaiskustannukset olivat vuonna 2013 yhteensä 1,39 miljardia euroa. Kustannukset nousivat edellisestä vuodesta n. 3,7 % (deflatoimaton).

Suun terveydenhuollon ja kotihoidon asukaskohtaiset kustannukset ovat Helsingissä vertailukaupunkien korkeimmat. Kotihoidon asukaskohtainen kustannus oli 193 euroa, vuonna 2012 kustannus oli 187 euroa (deflatoimaton). Vertailukuntien keskimääräinen kotihoidon asukaskohtainen kustannus oli 169 euroa. Tampereella kustannus oli 180 euroa, halvin asukaskohtainen kustannus oli Kuopiossa: 131 euroa.

Helsingissä kotihoidon kustannukset pitävät sisällään sellaisia kustannuksia, jotka muissa kunnissa kohdentuvat pääosin avoterveydenhuollon kustannuksiksi. Kotihoidon kustannukset sisältävät Helsingissä kotihoidon lääkärikustannuksia n. 3 miljoonaa. Helsingin kotihoidon henkilöstöön kuuluu myös erityistyöntekijöitä, joiden kustannukset ovat kotihoidossa, samoin fysioterapiakustannuksia, joita kotihoito ostaa viraston kuntoutusyksiköltä. Kotihoidon asiakkaille jaettavien hoitotarvikkeiden kustannukset olivat Helsingissä 1,9 milj. euroa. Lisäksi Helsingissä kotihoidon kustannuksiksi kohdistuu myös sellaisten asiakkaiden kustannuksia, jotka muissa kunnissa ovat ainakin osittain keskiraskaan palveluasumisen kustannuksissa.

Suun terveydenhuollon asukaskohtainen kustannus oli Helsingissä 105 euroa, samansuuruinen kuin Turun ja Kouvolan asukaskohtainen kustannus. Espoon kustannus oli 90 euroa ja Vantaan 103 euroa/asukas. Vertailukuntien keskimääräinen kustannus oli 98 euroa. Vuonna 2012 Helsingin kustannus oli 102 euroa, jolloin Helsinki oli

Vantaan (105 e), Turun ja Oulun (103 euroa) jälkeen neljänneksi kallein. Oulussa ja Vantaalla asukaskohtainen kustannus on hieman laskenut edellisestä vuodesta.

Muita vertailukaupunkeja korkeampia kustannuksia selittää osaltaan hammaslääketieteen kandidaattien kliininen opetus, josta aiheutuu Helsingille 1,5 euron lisäkustannus/asukas. Opetus perustuu Helsingin kaupungin, Helsingin yliopiston ja HUS:in väliseen integraatiosopimukseen.

Alle 18-vuotiaat käyttävät Helsingissä suun terveydenhuollon palveluja enemmän kuin Espoossa ja Vantaalla. Tämä selittyy erilaisilla kutsukäytännöillä. Muista käytännöistä poiketen Helsingissä kutsutaan tarkastukseen kaikki 7-luokkalaiset (13-vuotiaat). Hammasterveyttä kuvaavan DMF-indeksin perusteella Helsingin 7-luokkalaisten terveystarkastukset eivät tuo selkeää terveyshyötyä verrattuna Espooseen ja Vantaaseen. Suun terveydenhuolto suunnittelee luopuvansa kattavasta terveystarkastuksesta tälle ikäryhmälle ja tarkastukset kohdennetaan lapsiin, joilla on kohonnut riski suun sairauksiin.

Helsingin asukaskohtaisissa terveydenhuollon kustannuksissa perusterveydenhuollon laitoshoidon korkeisiin kustannuksiin vaikuttavat Helsingin omat päivystyksen vuodeosastot, joiden kustannukset vuonna 2013 olivat n. 36 milj. euroa.

Ikäryhmittäin Helsingin kustannukset jakaantuivat:

0-6v	60,3 milj. e
7-14 v	55,2 milj. e
15-49v	329,8 milj.e
50-64v	197,2 milj.e
65-74v	209,4 milj.e
75-85v	269,1 milj.e
85+v	268,5 milj.e

Helsingin psykiatrisen avohoidon kustannukset olivat 6 % mediaania suuremmat ja laitoshoidon kustannukset 6,9 % suuremmat. Eroa selittää mm. Helsingin psykiatrisen päivystyksen toteutus omana kokonaisuutena. Muissa kunnissa psykiatrian päivystys on toteutettu yhteispäivystyksenä. Asumispalveluihin ja tavalliseen vuokra-asuntoon siirtyminen psykiatrisen hoidon päätyttyä on Helsingissä hidasta ja

potilaita jää asuntoa jonottamaan psykiatriseen erikoissairaanhoidon. Myös metropoli-ilmiö ja mm. korvaushoitoasiakkaiden suhteessa suuri määrä verrattuna muihin kuntiin nostaa kustannuksia.

Kehittämistoimenpiteinä psykiatria- ja päihdepalveluissa lisätään avohoitoa ja palveluvalikoimaa monimuotoisemmaksi. Psykiatrinen päivystys integroidaan osaksi Malmin ja Haartmanin sairaaloiden päivystyksiä. Palvelu- ja vuokra-asumisen lisääminen on välttämätön keino sairaalahoitajaksojen lyhentämiseksi ja edellyttää yhteistyötä kiinteistöviraston asumispalvelujen ja Hekan kanssa. Päällekkäisiä toimintoja puretaan ja työnjakoa sekä hoitoketjuja selkiinnytetään.

Yhteenvedona voidaan todeta, että Helsingin asukaskohtaiset kustannukset ovat strategian mukaisesti lähentyneet suurten kaupunkien mediaanikustannusta. Vuonna 2003 ero oli 24,3 %, vuonna 2012 se oli 1,2 % ja vuonna 2013 Helsingin kustannus oli enää 0,9 % suurempi kuin suurten kaupunkien mediaani. Vuonna 2008 kustannusten ero vertailukuntien mediaaniin oli 90,3 milj. euroa. Vuonna 2012 ero oli kaventunut 15,6 milj. euroon ja vuonna 2013 ero oli 11,9 milj. euroa.

Kustannuksissa ilmenevät erot ja toiminnan vertailut auttavat edelleen tunnistamaan Helsingin sosiaali- ja terveydenhuollon keskeisiä kehittämiskohteita.

Yksityinen terveydenhuolto

Suomen Kuntaliitto on vertaillut myös yksityistä terveydenhuoltoa KELA:n tilastojen pohjalta. Mukaan on otettu kustannukset yksityisistä lääkäripalveluista yleis- että erikoislääkäripalveluista, hammaslääkäripalveluista sekä tutkimuksista ja hoidoista. Tietoja ei ole saatavilla työterveyshuollosta, koska kustannuksia ei valtakunnallisesti voida kohdentaa asiakkaan kotikunnan mukaan.

Kustannukset on ikävakioitu samalla menetelmällä kuin kuntien kustannukset. Yksityisen terveydenhuollon ikävakioidut asukaskohtaiset kustannukset kasvoivat edellisestä vuodesta noin prosenttiin.

Yksityisen terveydenhuollon kustannukset kuuden suurimman kaupungin kesken olivat suurimmat Espoossa, kun vastaavasti kunnallisen terveydenhuollon vertailussa Espoon kustannukset olivat kuuden suurimman kaupungin vertailun alhaisimmat. Oulun ja Tampereen yksityisen terveydenhuollon asukaskohtaiset kustannukset olivat suurten kaupunkien alhaisimmat, kun ne taas vastaavasti olivat kunnallisen vertailun kalleimmat. Suurten kaupunkien vertailussa

halvimmat yksityisen terveydenhuollon asukaskohtaiset kustannukset olivat Jyväskylässä ja Kuopiossa.

Yksityisen terveydenhuollon asukaskohtaiset kustannukset suurimpien kaupunkien osalta olivat seuraavat (e/asukas):

	2013	2012
Espoo	266	260
Helsinki	243	238
Turku	222	223
Vantaa	207	204
Tampere	185	182
Oulu	161	164

Yhteenveto

Suomen Kuntaliiton vertailussa Helsingin ns. lisätyn terveydenhuollon kustannukset vuonna 2013 olivat yhteensä n. 1,4 miljardia euroa. Asukasta kohti laskettuna kustannus oli 2295 euroa. Helsingin asukaskohtaiset kustannukset kasvoivat edellisestä vuodesta 0,7 %. Jo kolmantena vuonna peräkkäin Helsingin kustannukset eivät enää olleet vertailukaupunkien kalleimmat. Helsingin sosiaali- ja terveystieteiden viraston yhtenä strategisena tavoitteena on ollut lähentyä asukaskohtaisissa kustannuksissa viiden seuraavaksi suurimman kaupungin mediaania. Tämä tavoite on saavutettu. Viidestä seuraavaksi suuremmasta kaupungista Oulun, Tampereen ja Turun ikävakioidut asukaskohtaiset kustannukset olivat Helsingin kustannuksia korkeammat.

Vertailun tuloksista luotettavimmat ovat kokonaiskustannuksista lasketut asukaskohtaiset kustannukset. Toimintojen sisällä kustannus- ja palvelurakenne poikkeavat vertailukaupungeissa toisistaan, jolloin toimintojen väliset kustannukset eivät kaikilta osin sellaisenaan ole vertailukelpoisia. Kaikissa kunnissa merkittävin erä on henkilöstökustannukset. Niiden osuus Helsingissä on n. 63 %.

Esittelijä

va. virastopäällikkö
Hannu Juvonen

Lisätiedot

Riitta Simoila, osastopäällikkö, puhelin: 310 42213
riitta.simoila(a)hel.fi
Outi Väistö, erityissuunnittelija, puhelin: 310 42336
outi.vaisto(a)hel.fi

Liitteet

Postiosoite
PL 6000
00099 Helsingin kaupunki
sosiaalijaterveys@hel.fi

Käyntiosoite
Toinen linja 4 A
Helsinki 53
www.hel.fi/sote

Puhelin
+358 9 310 5015
Faksi
+358 9 310 42504

Y-tunnus
0201256-6

Tilinro
FI1880001200052430
Alv.nro
FI02012566

18.11.2014

Sotep/5

1

Suurten kaupunkien terveydenhuollon kustannukset vuonna 2013